

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

2019

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti $\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 5.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO:

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWIMBIRHI:
XIYENGE XA A: Xitsalwana (50)
XIYENGE XA B: Xitshuriwa xa xitsalwambiko (2 x 25) (50)
2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XA A na swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata (xik: u nga tirhisa: mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkholuko/marito ya nkoka, na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele ku RHANGELA xitshuriwa.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati ku hingakanya minkunguhato hinkwayo ku komba leswaku i nkunguhato.
7. U tsundzuxiwa ku tiyisisa leswaku u tirhisa nkarhi hi ndlela leyi landzelaka:
XIYENGE XA A: Timinete ta 80
XIYENGE XA B: Timinete ta 70 (2 x 35)
8. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha tinhlokomhaka ti nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Nhlokomhaka a yi katsiwi eka nhlayo ya marito.
10. Tsala swi basa no vonaka.

XIYENGE XA A: XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILERISO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na marito ya le xikarhi ka 400–450.

- 1.1 A ndzi nga tshembi loko va ndzi byela. **[50]**
- 1.2 Puresidente wa tiko ra Afrika-Dzonga. **[50]**
- 1.3 Loko a ndzi tswariwile endyangwini wa swigwili. **[50]**
- 1.4 Vunene na vubihi bya matirhiselo ya tibasari leti nyikiwaka vantshwa hi mfumo. **[50]**
- 1.5 Vavasati va kota ku tiyisela evukatini ku tlula vavanuna. Pfumela kumbe u kaneta. **[50]**
- 1.6 Xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka laha hansi kutani u hlawula xin'we eka swona u tsala xitsalwana hi nhlokomhaka leyi u xi nyikeke yona.

1.6.1

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.google.co.za]**[50]**

1.6.2

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.floods.com]

[50]

1.6.3

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.google.com]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO**XIVUTISO XA 2****SWILERISO:**

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene kutani u tsala switsalwambiko hi tona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xin'wana na xin'wana xi fanele ku va na marito ya le xikarhi ka 180–200.
- Sungula nhlamulo yin'wana na yin'wana ya wena eka pheji yintshwa.

2.1 PAPILA RA XIKAYA

Munhu loyi a ku hlayisaka a tlhela a ku ngenisa xikolo u ku xaverile nyiko yo ku khensa endzhaku ka loko u pasile hi nyeleti eka Giredi ya 12. N'wi tsalele papila u n'wi khensa eka leswi a ku endleleke swona.

[25]**2.2 MATIMU YA MUFI**

Movha wa buti wa wena wu weriwile hi murhi loko a ya entirhweni kutani a lovela kwalaho. Tsala matimu ya mufi lama nga ta hlayiwa hi siku ra ku vekiwa ka yena endlwini yo hetelela.

[25]**2.3 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU**

Tanihi muteki wa mahungu wa phephahungu ra Tivoneleni, tsala atikili mayelana na maphorisa lama dlayiwaka hi swigevenga va ri entirhweni exifundzeni xa n'wina laha Afrika-Dzonga.

[25]**2.4 MBULAVULO**

Emugangeni/ebulokweni ya ka n'wina a ku ri na xiyimo xa le henhla xa vugevenga na vukhamba kambe sweswi se xa antswa hikwalaho ka vukona bya xiyenge lexi tumbuluxiweke xo lwa na vugevenga na vukhamba. Tanihi mutshamaxitulu wa komiti ya muganga/buloko ya ka n'wina, tsala mbulavulo lowu u nga ta wu nyika eka xinkhubyana xo khensa xiyenge lexi.

[25]**2.5 INTHAVHIYU**

Ku navetisiwile xivandla xa ntirho wo basisa exitolo lexi nga edorobeni ra le kusuhi na le ka n'wina. Tsala inthavhiyu exikarhi ka wena na mufambisi wa xitolo xa kona.

[25]**2.6 XIVIKO**

Exikolweni xa n'wina ku na nhlayo yo tala ya machudeni lama nyengaka. Tanihi murhangeri wa machudeni u komberiwile ku endla ndzavisiso wa swivangelo swa ku nyenga loku. Tsalela nhloko ya xikolo xiviko mayelana na mhaka leyi.

[25]**NTSENGO WA XIYENGE XA B:****50****NTSENGO WA TIMARAKA:****100**